

ผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยเน้นการพยาบาลแบบองค์รวม เพื่อส่งเสริมการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคอง อย่างเป็นองค์รวมของนักศึกษาพยาบาลคณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

Effects of Using Learning Model for Promoting the Holistic Palliative care
among Nursing Students, Kuakarun Faculty of Nursing,
Navamindradhiraj University

บุญทิwa สุวิต* สุณี พนาสกุลการ ขจี พงศธรวิบูลย์ นิรมนต์ เหลาสุภาพ
Boontiva Soowit Sunee Panasakulkan Khachee Pongsathonviboon Niramont Lhaosupab
คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช กรุงเทพฯ ประเทศไทย 10300
Kuakarun Faculty of Nursing, Navamindradhiraj University, Bangkok, Thailand 10300

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยเน้นการพยาบาลแบบองค์รวม เพื่อส่งเสริมการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวมของนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช ศึกษาในนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดหมุนเวียนมาฝึกปฏิบัติบนหอผู้ป่วยเคมีบำบัด ณ โรงพยาบาลวชิรพยาบาล จำนวนทั้งหมด 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย รูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) มีค่า IOC = 1 และแบบสอบถามเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็น องค์รวมของนักศึกษาพยาบาล ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) มีค่า IOC = 1 ค่าความเชื่อมั่น (reliability) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) = 0.786 วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการเรียนรู้โดยเน้นการพยาบาลแบบองค์รวมเพื่อส่งเสริมการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การเห็นคุณค่าการเรียนรู้ 2) การใช้ผัง มโนทัศน์ 3) การเรียนรู้โดยเน้นประสบการณ์ 4) การคิดไตร่ตรองและสะท้อนความรู้สึก (reflection) และ 5) การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสม (give feedback)
2. นักศึกษาพยาบาลมีคะแนนเฉลี่ยการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวม ก่อนการใช้รูปแบบการเรียนรู้ มีค่าเท่ากับ 3.12 อยู่ในระดับปานกลาง และหลังการใช้รูปแบบการเรียนรู้ มีค่าเท่ากับ 4.64 อยู่ในระดับมากที่สุด และสามารถให้การดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็น องค์รวมได้มากกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนรู้โดยเน้นการพยาบาลแบบองค์รวม ผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคอง นักศึกษาพยาบาล

Corresponding Author: *อาจารย์ประจำภาควิชาการพยาบาลอายุรศาสตร์และศัลยศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช E-mail: soowit_wa@hotmail.com

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากคณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

This study was supported by Kuakarun Faculty of Nursing, Navamindradhiraj University

Abstract

This research investigated the effects of using learning model for promoting the holistic palliative care among nursing students of Kuakarun Faculty of Nursing, Navamindradhiraj University. The study was conducted with 35 third-year nursing students who were arranged on a rotating basis to be trained on the chemotherapy ward of Vajira Hospital. The research instruments consisted of self-developed learning model which was checked for its content validity with an IOC value of 1, and questionnaire related to the holistic palliative care among nursing students which was checked for its content validity with an IOC value of 1, and reliability with a Cronbach's Alpha Coefficient value of 0.786. The methods used for data analysis were descriptive statistics and t-test statistics.

The research finding are as follows:

1. The learning model for promoting the holistic palliative care consists of 5 procedures; 1) Value of learning 2) Concept mapping 3) Experience learning 4) Reflection and 5) Giving feedback.
2. Before the self-developed learning model was implemented, the mean scores on holistic palliative care of the nursing students were 3.12 which was in the moderate on the scale while after it was implemented, the mean scores on holistic palliative care of the nursing students were 4.64 which was in the highest on the scale. In addition, the nursing students were capable of better performing the holistic palliative care compared with prior to learning which was significant at the .001 level.

Keywords: Learning Model for Promoting the Holistic care, Palliative care patient, Nursing Students

บทนำ

วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่มีเป้าหมายในการปฏิบัติการพยาบาล โดยให้การดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวม (holistic care) คือทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ¹ โดยมุ่งหวังให้ผู้ให้บริการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งนี้หากผู้ป่วยได้รับการดูแลแบบองค์รวมแล้วก็จะสะท้อนให้เห็นถึงภาวะสุขภาพที่ดีของผู้ป่วยได้ จึงอาจกล่าวได้ว่าเมื่อผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบองค์รวมเกิดความทุกข์ทรมาน หากพยาบาลสามารถประเมินผู้ป่วยและให้การดูแลได้อย่างเป็นองค์รวมก็จะช่วยให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้จนกระทั่งวาระสุดท้ายและจากไปอย่างสงบหรือที่เรียกว่า “ตายดี” ได้ แต่หากผู้ป่วยไม่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมก็จะส่งผลให้ชีวิตที่เหลืออยู่ของผู้ป่วย เป็นช่วงเวลาแห่งความทุกข์ทรมานของชีวิตผู้ป่วย

หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตของคณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555

ซึ่งดำเนินการอยู่ในปัจจุบันได้จัดให้นักศึกษาพยาบาลได้เรียนรู้รายวิชาการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวม ทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติบนคลินิกในชั้นปีที่ 3 ภาคการศึกษาที่ 2

ซึ่งเป็นโอกาสที่ดีในการได้เรียนรู้และฝึกประสบการณ์ตรงในการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวม อย่างไรก็ตามจากประสบการณ์การสอนของผู้วิจัยที่สอนมานานกว่า 20 ปี พบว่ารูปแบบการเรียนรู้บนคลินิกที่ผ่านมา ยังคงเน้นการพยาบาลที่มุ่งแก้ปัญหาทางกายของผู้ป่วยเป็นหลัก ส่วนปัญหาทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณของผู้ป่วย นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเข้าถึงปัญหาดังกล่าวของผู้ป่วยได้มากนัก จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้โดยเน้นการพยาบาลแบบองค์รวม โดยนำแนวคิดเรื่อง การเห็นคุณค่าการเรียนรู้ (value of learning) การใช้ผังมโนทัศน์ (concept mapping) การเรียนรู้โดยเน้นประสบการณ์ (experience learning) การคิดไตร่ตรองและสะท้อนความรู้สึก (reflection) และการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสม (give feedback) ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนได้ทบทวน ใคร่ครวญความทรงจำ และความคิดของตนอย่างมีเหตุผล รวมทั้งสามารถวางแผนการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและเกิดความคิดอย่างมีวิจารณญาณได้² อีกทั้งผู้วิจัยเห็นว่าการเรียนรู้ดังกล่าวหากนำมาบูรณาการเข้ากับกระบวนการพยาบาลซึ่งประกอบด้วย การประเมินรวบรวมข้อมูล การ

วินิจฉัยการพยาบาล การวางแผนการพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาล และการประเมินผลทางการพยาบาลในทุกมิติทั้งกาย จิต สังคมและจิตวิญญาณ ก็จะทำให้นักศึกษาพยาบาลสามารถปฏิบัติการพยาบาลอย่างเป็นองค์รวม โดยเห็นคุณค่าของการพยาบาลที่ตนได้ปฏิบัติต่อผู้ป่วย รูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ใช้ผังมโนทัศน์อย่างครอบคลุมทุกมิติขององค์รวมในขั้นตอนการประชุมปรึกษาหารือ และหลังให้การพยาบาล สร้างเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงโดยมอบหมายให้นักศึกษาดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวม และในขั้นตอนท้ายของรูปแบบการเรียนรู้ผู้วิจัยจะเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้คิดไตร่ตรอง สะท้อนความรู้สึกร่างกายที่ได้ให้การดูแลผู้ป่วยอย่างเป็นองค์รวม และนักศึกษาจะมีโอกาสได้รับข้อมูลย้อนกลับจากผู้สอน ซึ่งรูปแบบดังกล่าวจะช่วยให้นักศึกษาผู้เรียนสามารถระบุปัญหาทางการพยาบาลและการดูแลอย่างเป็นองค์รวมได้จากการทำผังมโนทัศน์ รวมทั้งสามารถให้การดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองได้อย่างครอบคลุมได้จากการเห็นคุณค่าของผู้ป่วยและครอบครัวจากประสบการณ์ตรงที่ได้ดูแลผู้ป่วย ได้มีโอกาสการคิดไตร่ตรองและสะท้อนความรู้สึก รวมทั้งได้รับข้อมูลย้อนกลับจากอาจารย์ผู้สอนบนคลินิก อันจะนำไปสู่การพัฒนาตนเองของนักศึกษาเกี่ยวกับการพยาบาลผู้ป่วยอย่างเป็นองค์รวมต่อไปได้อย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยเน้นการพยาบาลแบบองค์รวมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นต่อการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวมของนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

คำถามการวิจัย

รูปแบบการเรียนรู้โดยเน้นการพยาบาลแบบองค์รวมสามารถส่งเสริมการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวมของนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัย นวมินทราธิราชได้หรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยเน้นการพยาบาลแบบองค์รวมที่มีต่อการดูแลผู้ป่วย ที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวมของนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเรื่องการดูแลแบบองค์รวม (Holistic care)^{1,3} ซึ่งแบ่งเป็นการดูแลด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ ทฤษฎีการเรียนรู้และกระบวนการพยาบาลมาสังเคราะห์เป็นกระบวนการในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ดังนี้คือ 1) การเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ที่จะให้การพยาบาลอย่างเป็นองค์รวม 2) การใช้ผังมโนทัศน์⁴ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ สามารถวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้ผังมโนทัศน์ในการวิเคราะห์ และจัดลำดับประเด็นสำคัญทำให้สามารถเข้าใจความหมายการรวมกลุ่ม การแยกประเภทและการดำเนินการไปสู่เป้าหมาย เพื่อให้สามารถวางแผนการพยาบาลแก่ผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างครอบคลุมทุกมิติขององค์รวม 3) การเรียนรู้โดยเน้นประสบการณ์⁵ เพื่อให้ผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้ และมีประสบการณ์ตรงโดยการปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวมด้วยตนเอง ซึ่งทำให้เกิดความภาคภูมิใจ 4) การคิดไตร่ตรองและสะท้อนความรู้สึก⁶ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดไตร่ตรองและสะท้อนความคิด ความรู้สึกของตัวนักศึกษาเองที่ได้ให้การดูแลผู้ป่วยอย่างเป็นองค์รวม รวมทั้งสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นได้ และ 5) การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสม⁷ เพื่อให้ผู้เรียนได้ข้อมูลย้อนกลับจากการประเมินผลการเรียนรู้ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปพัฒนาปรับปรุงตนเองรวมทั้งเกิดกำลังใจในการปฏิบัติการพยาบาลอย่างเป็นองค์รวมให้ดียิ่งขึ้นต่อไป โดยแสดงเป็นแผนภาพดังนี้

รูปแบบการเรียนรู้โดยเน้นการพยาบาลแบบ องค์รวม

1. การเห็นคุณค่าการเรียนรู้
(value of learning)
2. การใช้ผังมโนทัศน์ (concept mapping)
3. การเรียนรู้โดยเน้นประสบการณ์ (experience learning) โดยใช้กระบวนการ
พยาบาล
4. การคิดไตร่ตรองและสะท้อนความรู้สึก
(reflection)
5. การให้ข้อมูลย้อนกลับ แก่ผู้เรียนอย่าง
เหมาะสม (give feedback)

การดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคอง
อย่างเป็นองค์รวม

- ด้านร่างกาย
- ด้านจิตใจ
- ด้านอารมณ์
- ด้านสังคม
- ด้านจิตวิญญาณ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) โดยทำการศึกษากลุ่มเดียววัดผล
ก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest-Posttest
design)

รูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ซึ่งผู้ดำเนินการ
วิจัยต้องปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

1. เรียนรู้ผ่านประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยแบบ
ประคับประคองของผู้อื่น โดยพูดคุย และยกกรณีศึกษา
เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคอง
อย่างเป็นองค์รวมแล้วให้นักศึกษาดูภาพยนตร์สั้นจาก
you tube ที่ได้รับการรับรองให้เผยแพร่ได้ เรื่อง การอยู่เคียง
ข้างกัน...จนวันสุดท้าย ซึ่งมีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับผู้ป่วยที่ได้รับความ
ทุกข์ทรมานจากโรคมะเร็ง และได้รับการดูแลอย่าง
เป็นองค์รวมจากทีมสุขภาพ เพื่อให้นักศึกษาเห็นคุณค่าของ
การเรียนรู้ (value of learning) ในการให้การพยาบาล
อย่างเป็นองค์รวม กระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความต้องการ
แรงจูงใจและความสนใจที่จะเรียนรู้ ใช้เวลาประมาณ 15 นาที
ในวันก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงานบนคลินิก

2. ประชุมปรึกษาก่อนให้การพยาบาล (pre-con-
ference) เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับ
ประคองที่นักศึกษาได้รับมอบหมายอย่างเป็นองค์รวม ใช้เวลา
ประมาณ 20 นาที แล้วให้นักศึกษาวางแผน การเรียนรู้ใน
การให้การพยาบาลอย่างเป็นองค์รวม โดยใช้ผังมโนทัศน์
(concept mapping) ซึ่งมีมโนทัศน์หลักคือกระบวนการ

พยาบาลประกอบด้วย การประเมินและรวบรวมข้อมูล
การกำหนดข้อวินิจฉัยการพยาบาล การวางแผนการพยาบาล
การปฏิบัติการพยาบาล และการประเมินผล ใช้เวลาประมาณ
10 นาที

3. ให้นักศึกษาได้เรียนรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วย
ที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวมจาก
ประสบการณ์ตรง (experience learning) โดยใช้กระบวนการ
พยาบาล และใช้แบบประเมินอาการทุกซักรandom ต่างๆ ของ
ผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองตามแบบประเมินที่
ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยดัดแปลงมาจากแบบประเมิน ESAS-r แล้ว
นำมาเป็นข้อมูลในการเขียน Nurse's note ให้ครอบคลุมอย่าง
เป็นองค์รวม และหลังจากให้การพยาบาล ประชุมปรึกษาหลัง
ให้การพยาบาล (post conference) เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยที่
ได้รับการดูแลแบบประคับประคองที่นักศึกษาได้รับมอบหมาย
อย่างเป็นองค์รวม โดยใช้เวลาประมาณ 30 นาที

* ข้อ 2 และ 3 ทำในทุกวันของการฝึกปฏิบัติงาน
คลินิก เป็นเวลานาน 3 สัปดาห์

4. เปิดโอกาสให้นักศึกษาทำกิจกรรมกลุ่ม “การคิด
ไตร่ตรองและสะท้อนความรู้สึก” (reflection) หลังจาก
นักศึกษาได้ให้การดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับ
ประคองอย่างเป็นองค์รวม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
ใช้เวลาประมาณ 30 นาทีโดยใช้แบบสัมภาษณ์การสะท้อนคิด
ไตร่ตรองของนักศึกษาพยาบาลที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูป
แบบการเรียนรู้ที่เน้นการพยาบาลแบบองค์รวมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ความคิด ความรู้สึกร่วมกัน

5. ผู้ดำเนินการวิจัยสรุปเพิ่มเติมและอภิปรายร่วมกันพร้อมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักศึกษาอย่างเหมาะสม (give feedback) เพื่อพัฒนาตนเองเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวมต่อไป ใช้เวลาประมาณ 30 นาที

* ข้อ 4-5 ทำสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ในทุกวันสิ้นสุดสัปดาห์

6. ประเมินผลภายหลังการทดลองทันทีโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวมของนักศึกษาพยาบาล โดยให้นักศึกษาประเมินตนเองรวมทั้งให้นักศึกษาตอบคำถามปลายเปิดซึ่งเป็นประเด็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริมและอุปสรรคในการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวมของนักศึกษาพยาบาล เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ต่อไป

* ข้อ 6 ทำในวันสุดท้ายของการขึ้นฝึกปฏิบัติงานบนคลินิก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

การวิจัยครั้งนี้ประชากรคือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช ที่กำลังเรียนภาคปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคอง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวนทั้งหมด 219 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต คณะพยาบาลศาสตร์ เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช ที่ได้รับการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยผู้วิจัยได้เลือกศึกษาในรายวิชาปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคอง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 โดยนักศึกษาที่ขึ้นฝึกปฏิบัติในรายวิชานี้ จะได้รับการจัดหมุนเวียนมาให้ขึ้นฝึกปฏิบัติบนหอผู้ป่วยเคมีบำบัด โรงพยาบาลศิริพยาบาล จำนวนทั้งหมด 35 คน

เครื่องมือในการวิจัย และคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย คือ รูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

1) การเห็นคุณค่าการเรียนรู้ (value of learning) 2) การใช้ผังมโนทัศน์ (concept mapping) 3) การเรียนรู้โดยเน้นประสบการณ์ (experience learning) 4) การคิดไตร่ตรองและสะท้อนความรู้สึก (reflection) และ 5) การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสม (give feedback)

2. เครื่องมือที่ใช้ประกอบรูปแบบฯ ในขั้นตอนที่ 3, 4, และ 5 ได้แก่ 1) แบบประเมินอาการทุกข์ทรมานต่างๆ ของผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองที่ผู้วิจัยดัดแปลงจากแบบประเมิน ESAS-r โดยนำแบบประเมิน ESAS-r มาแปลเป็นภาษาไทย และเพิ่มเติมการประเมินด้านจิตวิญญาณเพื่อให้ครอบคลุมองค์รวม 2) แบบสัมภาษณ์การคิดไตร่ตรอง และ 3) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการให้ข้อมูลย้อนกลับ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวมของนักศึกษาพยาบาล ดัดแปลงมาจากเครื่องมือวัดการดูแลอย่างเป็นองค์รวม ของพยาบาลเวชปฏิบัติ⁸ ซึ่งผู้วิจัยนำมาแปลเป็นภาษาไทยและปรับให้เหมาะสมกับบริบทของคนไทย ทั้งนี้ให้นักศึกษาพยาบาลเป็นผู้ประเมินตนเองโดยใช้ Likert Scale เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ เป็นข้อคำถามเชิงบวกทั้งหมด

วิธีการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. นำรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น รวมทั้งเครื่องมือที่ใช้ประกอบรูปแบบฯ และแบบสอบถามการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวมของนักศึกษาพยาบาลที่ดัดแปลงมา เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ประกอบด้วย แพทย์เฉพาะทางการดูแลผู้ป่วยมะเร็ง 1 ท่าน พยาบาลที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคอง 2 ท่าน และ อาจารย์พยาบาลที่สอนเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคอง 2 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหาของแบบสอบถาม ความเหมาะสมของรูปแบบ และเครื่องมือที่ใช้ประกอบรูปแบบฯ (content validity) โดยใช้ IOC (Index of item objective congruence) เพื่อปรับปรุงให้มีความเที่ยงตรงมากขึ้น ได้ค่า IOC = 1

2. นำแบบสอบถามการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวมของนักศึกษาพยาบาลที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลที่มีลักษณะ

ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างได้แก่นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยหาความสอดคล้องภายในด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่า = 0.786

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาและควบคุมวิจัยในคนของคณะพยาบาลศาสตร์ เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช รหัสโครงการ KFN 2016-11 ลงวันที่ 6 มกราคม 2560 และในการดำเนินการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจะได้รับการเชิญเข้าร่วมการวิจัยจากอาจารย์พยาบาลที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการวิจัย เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดียินยอมเข้าร่วมวิจัย ผู้วิจัยจึงอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยอย่างชัดเจนและชี้แจงว่า กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิที่จะปฏิเสธการเข้าร่วมโครงการวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องอธิบายเหตุผลแก่ผู้วิจัย และการเข้าร่วมวิจัยจะไม่มีผลใดๆ ต่อผลการเรียนของกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้ข้อมูลที่รวบรวมมาจะถูกเก็บเป็นความลับ การนำเสนอผลการวิจัยจะเสนอในภาพรวมเท่านั้น ไม่สามารถสืบถึงผู้ให้ข้อมูลได้ ข้อมูลที่อยู่ในรูปเอกสาร และข้อมูลที่บรรจุในคอมพิวเตอร์จะถูกทำลายทันทีที่เสร็จสิ้นการวิจัย

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำโครงร่างการวิจัยเสนอต่อคณะกรรมการพิจารณาและควบคุมวิจัยในคนของคณะพยาบาลศาสตร์ เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช เพื่อขออนุญาตทำวิจัย และเก็บข้อมูล
2. ภายหลังจากได้รับหนังสืออนุมัติ ผู้วิจัยปฏิบัติตามขั้นตอนของการพิทักษ์สิทธิเรียบร้อยแล้ว จึงดำเนินการ

จัดการเรียนการสอนตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นดังที่กล่าวมาข้างต้น โดยดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 3 ในวิชาปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคองที่ได้รับการจัดหมุนเวียนมาให้ขึ้นฝึกปฏิบัติบนหอผู้ป่วยเคมีบำบัด ณ โรงพยาบาลวชิรพยาบาลในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 คณะพยาบาลศาสตร์ เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนจากการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ การดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวม
2. เปรียบเทียบคะแนนจากการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวมของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยการทดสอบค่า t-test แบบ Dependent
3. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ซึ่งได้มาจากการทำกิจกรรมกลุ่ม “การคิดไตร่ตรองและสะท้อนความรู้สึก” โดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากงานวิจัยครั้งนี้ พบว่า

1. หลังการใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวมมากกว่าก่อนการใช้รูปแบบการเรียนรู้ฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวมของนักศึกษา ระหว่างก่อนและหลังใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยเน้นการพยาบาลแบบองค์รวม

คะแนนเฉลี่ยการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวม	n	$\bar{X}$	SD	t	df	sig
ก่อนใช้รูปแบบการเรียนรู้ฯ	35	3.12	.72	-12.705	34	.000
หลังใช้รูปแบบการเรียนรู้ฯ	35	4.64	.20			

$P < 0.001$

จากตารางที่ 1 พบว่าคะแนนเฉลี่ยการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวม ของนักศึกษาพยาบาล ก่อนการใช้รูปแบบการเรียนรู้ มีค่าเท่ากับ 3.12 อยู่ในระดับปานกลาง และหลังการใช้รูปแบบการเรียนรู้ มีค่าเท่ากับ 4.64 อยู่ในระดับมากที่สุด และจากการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ พบว่า คะแนนเฉลี่ยการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวมของนักศึกษา ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า สาระหลักที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ การสะท้อนคิด ไตร่ตรองของนักศึกษาพยาบาลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างหลังการใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสรุปได้ดังนี้

เข้าใจ และเข้าถึงการดูแลองค์รวม

การที่นักศึกษาพยาบาลได้เรียนรู้จากรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนานั้น ส่งผลให้นักศึกษาเข้าใจการให้การดูแลอย่างเป็นองค์รวมมากขึ้น โดยได้ฝึกการมองถึงปัญหาของผู้ป่วยที่นอกเหนือจากปัญหาทางกายมากขึ้น เช่น ปัญหาทางด้านจิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ โดยมีการใช้แบบประเมินอาการทุกข์ ทรมานได้อย่างครอบคลุมเป็นองค์รวม ทำให้สามารถเข้าใจปัญหา และให้การพยาบาลได้ตรงจุดตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยได้ ทำให้ผู้ป่วยคลายกังวล และมีความสุข นอกจากนี้ นักศึกษายังได้นำความรู้ทางทฤษฎีมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติพยาบาลผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย ดังที่นักศึกษากล่าวว่า

“ได้มีโอกาสเรียนรู้ว่าผู้ป่วยระยะท้ายต้องการการดูแลทั้งกาย และใจอย่างมาก เพราะความทุกข์ทำให้ท้อแท้ เราควรให้การดูแลให้ครอบคลุมองค์รวม ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกมีคุณค่า และอยู่ต่อไปอย่างมีความสุข”

ผังมโนทัศน์นำสู่การวางแผนการพยาบาลอย่างเป็นระบบ

จากการที่นักศึกษาพยาบาลได้ทำผังมโนทัศน์เพื่อวางแผนการดูแลผู้ป่วยอย่างครอบคลุมเป็นองค์รวมช่วยให้นักศึกษามองเห็นภาพการพยาบาลในมิติต่างๆ ชัดเจนขึ้น และสามารถคิดเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบได้ดีขึ้น นักศึกษาส่วนใหญ่กล่าวว่า ผังมโนทัศน์ช่วยให้มองปัญหาผู้ป่วยได้ชัดเจน ครอบคลุม ไม่ลืมสิ่งที่สำคัญ สามารถใช้เป็นแนวทางในการ

ปฏิบัติการพยาบาลได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้สามารถให้การพยาบาลได้อย่างครอบคลุมเป็นองค์รวม

กระบวนการพยาบาลอย่างเป็นองค์รวมสู่บันทึกทางการพยาบาลที่มีคุณค่า

นักศึกษาพยาบาลได้ฝึกการใช้กระบวนการพยาบาล ตั้งแต่การใช้แบบประเมินที่รวบรวมข้อมูลได้อย่างเป็นองค์รวม นำมาเขียนเป็นผังมโนทัศน์เพื่อสามารถมองเห็นการดูแลในทุกมิติ ทุกปัญหาได้อย่างครบถ้วน และสามารถเขียนบันทึกการพยาบาลได้อย่างครบถ้วนอย่างเป็นองค์รวมมากขึ้นจากเดิม ซึ่งมักจะเขียนบันทึกทางการพยาบาลเฉพาะทางด้านร่างกาย เป็นส่วนใหญ่ นักศึกษาจึงรู้สึกว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงของการเขียนบันทึกการพยาบาลที่สะท้อนการพยาบาลอย่างเป็นองค์รวมได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่างข้อคิดเห็นของนักศึกษา

“การได้ทำผังมโนทัศน์ทำให้มีแนวทางในการดูแลผู้ป่วยอย่างมีทิศทางชัดเจนมากขึ้น และมีการนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ได้ดีขึ้น และสามารถเขียนบันทึกทางการพยาบาลได้ครอบคลุมองค์รวมมากขึ้น”

ประสบการณ์การเรียนรู้สู่ความสุขในชีวิต และวิชาชีพ

นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่กล่าวว่า ได้เรียนรู้ถึงความเข้าใจในตัวผู้ป่วยมากขึ้นว่า ผู้ป่วยต้องการอะไร รู้สึกอย่างไรกับตัวผู้ป่วยเอง เช่น รู้สึกว่าตนเองเจ็บป่วย เป็นภาระลูกหลาน และญาติ ไร้ประโยชน์ และคุณค่าในตนเองลดลง ซึ่งทำให้นักศึกษาสามารถเข้าใจปัญหาที่ผู้ป่วยเผชิญอยู่ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และอื่นๆ อย่างเป็นองค์รวม นอกจากนี้ นักศึกษายังเกิดการเรียนรู้สะท้อนกลับสู่การมองชีวิตตนเองจากประสบการณ์ชีวิตของผู้ป่วย ทำให้นักศึกษาเข้าใจธรรมชาติชีวิตมากขึ้น สำหรับความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับนักศึกษา นักศึกษากล่าวว่า “รู้สึกมีความสุขที่สามารถให้การดูแลผู้ป่วยได้ในทุกด้านทั้งร่างกาย และจิตใจ เมื่อผู้ป่วยสะท้อนกลับความรู้สึกที่เราดูแลเขา เขาบอกเขามีความสุขด้วยสีหน้ายิ้มแย้ม เราก็มีความสุข” นอกจากนี้ นักศึกษาอีกหลายคนกล่าวในทำนองเดียวกันว่า รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่ามากขึ้น ดีใจ ประทับใจที่มีโอกาสดูแลผู้ป่วย มีความอึดอเมใจ ภาควมใจ และมีกำลังใจที่จะประกอบวิชาชีพในการดูแลผู้ป่วยต่อไป และได้รู้ว่าการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองไม่ได้มีแต่เรื่องเศร้า แต่กลับเป็นสิ่งที่สร้างความประทับใจที่ได้มีโอกาสเรียนรู้การดูแลอย่างเป็นองค์รวม

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือหลังการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนักศึกษาพยาบาลสามารถให้การดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวมได้มากกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถเสริมสร้างการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวมของนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราชิต ได้จากการที่ผู้วิจัยใช้รูปแบบที่มีกิจกรรมประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1. การเห็นคุณค่าการเรียนรู้ (value of learning) 2. การใช้ผังมโนทัศน์ (concept mapping) 3. การเรียนรู้โดยเน้นประสบการณ์ (experience learning) 4. การคิดไตร่ตรองและสะท้อนความรู้สึก (reflection) และ 5. การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสม (give feedback) ซึ่งบางขั้นตอนสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้อย่างมีความสุขในวิชาชีพปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่ 2 เพื่อเสริมสร้างความสุขในการเรียนรู้ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์เกื้อการุณย์ มหาวิทยาลัยนวมินทราชิต ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า รูปแบบการเรียนรู้อย่างมีความสุขเพื่อเสริมสร้างความสุขในการเรียนรู้ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1. การบริหารสมอง 2. การเห็นคุณค่าการเรียนรู้ 3. การใช้ผัง มโนทัศน์ 4. การเรียนรู้โดยเน้นประสบการณ์ 5. การคิดไตร่ตรอง สะท้อนความรู้สึก และ 6. การให้ข้อมูลย้อนกลับ และผลการวิจัยพบว่าความสุขในการเรียนรู้ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองหลังได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และความสุขในการเรียนรู้ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0012 และยังสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องรูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ใช้สมองเป็นฐาน (ACTOR Model) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ขั้นวิธีเพื่อการผ่อนคลาย (Approach to relaxation) 2. ขั้นการใช้ผังมโนทัศน์ (Concept mapping) 3. ขั้นการถ่ายโยงการเรียนรู้ (Transfer of learning) 4. ขั้นการบริหารสมอง (Operation to Brain-Gym) และ 5. ขั้นการคิดไตร่ตรอง (Reflection) ซึ่งผลจากการวิจัยและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวเป็นรูปแบบการเรียนการสอน ที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลในการเรียนรู้ของผู้เรียน⁹ ทั้งนี้แม้หลักทฤษฎี

ของแต่ละขั้นตอนจะมีความคล้ายคลึงกัน แต่รายละเอียดภายในแต่ละขั้นตอนมีความแตกต่างกันโดยรูปแบบการเรียนรู้ในการวิจัยครั้งนี้เน้นการพยาบาลแบบองค์รวมเพื่อส่งเสริมการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวมของนักศึกษาพยาบาลในทุกขั้นตอน จะเห็นได้ว่าขั้นตอนบางขั้นตอนถูกนำไปใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นในหลากหลายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยด้านศึกษา ดังจะกล่าวถึงรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเห็นคุณค่าการเรียนรู้ (value of learning) เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในสิ่งที่จะเรียนรู้เพื่อสร้างเจตคติที่ดีในการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคอง โดยเมื่อนักศึกษาดู you tube เรื่องการอยู่เคียงข้างกัน...จนวันสุดท้าย ซึ่งมีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับผู้ป่วยที่ได้รับการความทุกข์ทรมานจากโรคมะเร็ง และได้รับการดูแลอย่างเป็นองค์รวมจากทีมสุขภาพ ได้ช่วยให้นักศึกษาเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ (value of learning) ในการให้การพยาบาลอย่างเป็นองค์รวม และเกิดแรงจูงใจ ความสนใจที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคอง ซึ่งอธิบายได้ว่าการเรียนรู้สามารถส่งผลให้ผู้เรียนรู้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้าน Affective domain ได้แก่ ความใส่ใจ ความตั้งใจ ความพอใจ ความรู้สึกเห็นในคุณค่า เห็นความแตกต่างของค่านิยมและเข้าใจถึงค่านิยมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาในการดำรงชีวิต และการเห็นคุณค่าของคุณธรรม จริยธรรม เป็นต้น⁹ และสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เนื้อหา คำตอบจากคำถามปลายเปิดและการสัมภาษณ์นักศึกษาพยาบาลว่า รู้สึกดี มีความสุขที่มีโอกาสได้เรียนรู้และได้ดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคอง เมื่อได้เห็นผู้ป่วยมีความสุขขึ้น นักศึกษาก็มีความสุขไปด้วย และรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า รวมทั้งกล่าวว่านักศึกษา รู้สึกภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยนี้

ขั้นตอนที่ 2 การใช้ผังมโนทัศน์ (Concept mapping) ช่วยให้นักศึกษาพยาบาลสามารถวิเคราะห์ จัดลำดับประเด็นสำคัญ เข้าใจความหมาย การรวมกลุ่ม การแยกประเภท และการดำเนินการไปสู่เป้าหมายได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการพัฒนาการเรียน การสอนโดยใช้ผังมโนทัศน์ที่เน้นความสำคัญของการเรียนรู้อย่างมีความเข้าใจและมีความหมาย การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้เชื่อมโยงสิ่งที่เรียนใหม่เข้ากับความรู้เดิมที่มีในสมองของผู้เรียน ในขณะที่

ผู้เรียนกำลังเรียนรู้สาระใหม่ ผู้เรียนจะสามารถนำสาระใหม่นั้นไปเกาะเกี่ยวเชื่อมโยงกับมโนทัศน์ ที่ให้ไว้ล่วงหน้าได้¹⁰ ดังที่ในงานวิจัยครั้งนี้เมื่อนักศึกษาพยาบาลได้ผ่านขั้นตอนที่ 1 คือการเห็นคุณค่าการเรียนรู้ แล้วขึ้นฝึกปฏิบัติงาน และเข้าร่วมการประชุมปรึกษาหารือก่อนให้การพยาบาล (pre-conference) เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองที่นักศึกษาได้รับมอบหมายอย่างเป็นองค์รวม โดยนักศึกษาได้วางแผนการเรียนรู้ในการให้การพยาบาลอย่างเป็นองค์รวมโดยใช้ผังมโนทัศน์ซึ่งมีมโนทัศน์หลักคือกระบวนการพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคอง พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่สามารถเขียนผังมโนทัศน์ที่แสดงให้เห็นถึงความรู้ ความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ สามารถวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้ผังมโนทัศน์ในการวิเคราะห์ และจัดลำดับประเด็นสำคัญของปัญหาสุขภาพของผู้ป่วย สามารถวินิจฉัยปัญหา และวางแผนการให้การพยาบาลอย่างเป็นองค์รวมได้อย่างครอบคลุม ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ ซึ่งส่งผลให้นักศึกษาสามารถดูแลผู้ป่วยได้อย่างครอบคลุมเป็นองค์รวม อันเป็นเป้าหมายสำคัญของการพยาบาล ทั้งนี้โดยสรุปจากผังมโนทัศน์ในภาพรวม พบว่า ผู้เรียนสามารถระบุปัญหาทางการพยาบาลและการดูแล

อย่างเป็นองค์รวมสำหรับผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองได้อย่างครอบคลุม โดยสามารถระบุว่าผู้ป่วยมีแรงในอวัยวะต่างๆ ซึ่งต้องได้รับการรักษาด้วยเคมีบำบัด หอผู้ป่วยเคมีบำบัด มักมีอาการทุกข์ ทรมาน หรือ ไม่สุขสบายในเรื่องของอาการเบื่ออาหาร มากที่สุด รองลงมาคืออาการคลื่นไส้ อาเจียน อ่อนเพลีย เวียนศีรษะ เยื่อบุปากอักเสบปวด ท้องผูก ส่วนด้านจิตใจผู้ป่วยมักวิตกกังวลเกี่ยวกับโรค การเป็นภาระให้ลูกหลาน ไร้คุณค่าที่รู้สึกว่าตนเองไม่มีประโยชน์ ไม่สามารถทำงานได้เหมือนเดิม ทำให้ซึมเศร้า บางรายมีความคิดฆ่าตัวตาย สิ้นหวัง ขาดกำลังใจ อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่า หากผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคอง มีการสนับสนุนจากครอบครัวที่ดี เอาใจใส่ เต็มใจดูแลผู้ป่วย หรือผู้ป่วยที่มีจิตวิญญาณที่เข้มแข็ง ยึดมั่นในสิ่งที่ศรัทธา ยอมรับ การเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชีวิตและครอบครัว ผู้ป่วยมักจะไม่มีอาการของความทุกข์ ทรมาน เช่นอาการเบื่ออาหาร คลื่นไส้ อาเจียน อ่อนเพลีย เวียนศีรษะ เยื่อบุปากอักเสบปวด วิตกกังวล ซึมเศร้า สิ้นหวัง ฯลฯ หรือมีอาการเหล่านี้เพียงเล็กน้อย

นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษาสามารถใช้กระบวนการพยาบาลโดยใช้แบบประเมินอาการทุกข์ ทรมานต่างๆ ของผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองตามแบบประเมินที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นซึ่งดัดแปลงมาจากแบบประเมิน ESAS-r แล้วนำข้อมูลจากการประเมินไปใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนในการเขียน Nurse's note โดยตั้งเป็นข้อวินิจฉัยการพยาบาล วางแผนการพยาบาล ปฏิบัติการพยาบาล และการประเมินผลได้อย่างครอบคลุมเป็นองค์รวม เช่นผู้ป่วยไม่สุขสบายเนื่องจากอาการเบื่ออาหาร คลื่นไส้ อาเจียน อ่อนเพลีย เวียนศีรษะ มีความวิตกกังวล สิ้นหวัง ขาดกำลังใจ ฯลฯ

ขั้นตอนที่ 3 การเรียนรู้โดยเน้นประสบการณ์ (Experience learning) เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้ ผู้ดำเนินการวิจัยได้ให้นักศึกษาได้เรียนรู้โดยมอบหมายให้ดูแลผู้ป่วยอย่างเป็นองค์รวม และมอบหมายงานให้ตามที่กำหนดเช่น การเตรียมประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับกระบวนการพยาบาล การเขียน Nurse's note ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์⁵ ที่ประกอบด้วย 6 ประการ คือ 1) ผู้สอนมีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (learning experience) ที่เป็นรูปธรรมในเรื่องที่เรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้ลงมือไปประสบด้วยตนเอง 2) ผู้เรียนมีการสะท้อนความคิด (reflect) และอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ประสบมาหรือเกิดขึ้นในสถานการณ์การเรียนรู้นั้น 3) ผู้เรียนมีการสร้างความคิดรวบยอด/หลักการ/สมมติฐานจากประสบการณ์ที่ได้รับ 4) ผู้เรียนมีการนำความคิดรวบยอด/หลักการ/สมมติฐานต่างๆ ที่สร้างขึ้นไปทดลองหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ 5) ผู้สอนมีการติดตามผลและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยน การทดลอง/ประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อขยายขอบเขตของการเรียนรู้หรือปรับเปลี่ยนความคิด/หลักการ/สมมติฐานต่างๆ ตามความเหมาะสม และ 6) ผู้สอนมีการวัดและประเมินผล โดยใช้การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเอง ประกอบกับการประเมินผลของผู้สอนด้วย⁵ ทั้งนี้ประสบการณ์ตรงเป็นแหล่งที่มาของการเรียนรู้และเป็นพื้นฐานสำคัญของการเกิดความคิด ความรู้และการกระทำต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับที่ผลการวิเคราะห์เนื้อหาคำตอบจากคำถามปลายเปิดและการสัมภาษณ์นักศึกษาพยาบาลพบว่านักศึกษากล่าวว่า การได้รับมอบหมายให้ดูแลผู้ป่วยจริง ซึ่งได้ดูแลทั้งการเจ็บป่วยทางกาย ทางใจ ได้พูดคุยให้กำลังใจผู้ป่วย และญาติ เมื่อผู้ป่วยอาการดีขึ้น ยิ้มแย้มได้ นักศึกษาก็ดีใจ ภูมิใจ และมีความสุขที่ช่วยผู้ป่วยได้จริง

ขั้นตอนที่ 4 การคิดไตร่ตรองและสะท้อนความรู้สึก (Reflection) ในการศึกษาครั้งนี้ นักศึกษาพยาบาลสามารถคิดไตร่ตรอง และสะท้อนความคิด ความรู้สึกจากการเรียนรู้ของตนออกมา พร้อมทั้งได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี สามารถสรุปประมวลความรู้ที่ได้ทั้งจากความรู้ในเชิงทฤษฎีที่ได้จากการประชุมปรึกษาก่อน และหลังให้การพยาบาลผู้ป่วย การสะท้อนอารมณ์ ความรู้สึกที่สัมผัสใจ เข้าใจ และเข้าถึง การดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการประคับประคองอย่างเป็นองค์รวมได้ ซึ่งสอดคล้องกับการเรียน การสอนแบบคิดไตร่ตรอง สะท้อนคิด ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ทบทวน ใคร่ครวญความทรงจำและความคิด อย่างมีเหตุผลเพื่อประมวลเป็นความรู้ของตนได้¹¹ และสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องการสะท้อนกลับเกี่ยวกับการปฏิบัติ ของนักศึกษาที่ช่วยปรับเจตคติเกี่ยวกับการเรียน และช่วยพัฒนาเจตคติในภาวะความเป็นผู้นำ เกิดการพัฒนาตนเอง ได้ใช้ความคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณมากขึ้น รวมทั้ง ทำให้นักศึกษาเข้าใจตนเอง และเข้าใจคนอื่นมากขึ้นด้วย¹²

ขั้นตอนที่ 5 การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน อย่างเหมาะสม (Feedback) ช่วยให้ผู้เรียนได้ข้อมูลย้อนกลับ จากการประเมินผลการเรียนรู้ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปพัฒนา ปรับปรุงตนเองและการปฏิบัติงานต่อไปได้ และช่วยให้นักศึกษา ได้ทบทวนตนเองอีกด้วย สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัจจัยส่งเสริม ปัญหา และอุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดูแลแบบประคับ ประคองอย่างเป็นองค์รวมที่นักศึกษากล่าวว่า การเป็นแบบ อย่างที่ดีของอาจารย์ประจำหอผู้ป่วย การสนับสนุนให้นักศึกษา ได้สะท้อนคิด และช่วยชี้แนะให้นักศึกษาปรับปรุงพัฒนาดตนเอง หรือการช่วยเหลือจากอาจารย์ประจำหอผู้ป่วย พี่พยาบาล บ่นหอผู้ป่วย เพื่อนนักศึกษาพยาบาลที่ขึ้นฝึกปฏิบัติด้วยกัน หรือแม้กระทั่งความร่วมมือ และคำชื่นชมของผู้ป่วยและญาติที่มีต่อ นักศึกษาว่าให้การดูแลเป็นอย่างดี ล้วนมีความสำคัญใน การส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถให้การดูแลผู้ป่วยอย่างเป็นองค์ รวมได้ทั้งสิ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่าการจัดการเรียนรู้ให้ นักศึกษาได้เห็นคุณค่าการเรียนรู้ มีการใช้ผังมโนทัศน์ประกอบ การเรียนรู้ มีการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง มีการคิดไตร่ตรอง และสะท้อนความรู้สึก และการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนอย่าง

เหมาะสม ช่วยให้นักศึกษาเกิดเจตคติที่ดี เกิดความภาคภูมิใจ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า ส่งผลให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกว่าต้องการ ดูแลผู้ป่วยอย่างครอบคลุมเป็นองค์รวม จึงควรนำรูปแบบการ เรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้ไปใช้ในรายวิชาภาคปฏิบัติอื่นๆ ตลอด จนนำมโนทัศน์ในการเรียนรู้ข้างต้นไปบรรจุอยู่ในหลักสูตรที่จะ ปรับปรุงในวงรอบต่อไป

2. ผู้บริหารและคณาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ เกี่ยวกับการส่งเสริมให้มีการพัฒนาองค์ความรู้ และการวิจัย เกี่ยวกับการส่งเสริมการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับ ประคองอย่างเป็นองค์รวมของนักศึกษาพยาบาลอันเป็น ประโยชน์ต่อวิชาชีพต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมการดูแล ผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็น องค์รวม ในกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ เช่นนักศึกษาพยาบาลที่ขึ้นฝึกในหอผู้ป่วย อื่นๆ ชั้นปีอื่นๆ และนักศึกษาพยาบาลสถาบันต่างๆ เพื่อเป็น ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการจัดการศึกษา และหลักสูตร เกี่ยวกับการส่งเสริมการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลแบบประคับ ประคองอย่างเป็นองค์รวมต่อไป

2. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบกับการใช้รูปแบบ การเรียนรู้แบบอื่นๆ ที่ส่งเสริมการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับการดูแล แบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวมหรือวิจัยในเชิงคุณภาพ เพื่อสามารถเข้าถึงในเชิงลึกเกี่ยวกับการส่งเสริมการดูแลผู้ป่วย ที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งจะ สามารถช่วยให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

References

1. Clark CC. Health promotion in communities: holistic and wellness approaches. Newyork: Springer Publishing Company; 2002.
2. Soowit B, Kamwicha P, Muksiritipanun B. A Development of the Happiness Learning Instructional Model in Adult Nursing Practicum II for Promoting Learning Happiness and Critical Thinking among Nursing Students, Kuakarun Faculty of Nursing, Navamindradhiraj University. Journal of The Royal Thai Army Nurses 2014;15(2):242-251. (in Thai).

3. Dossey BM, Guzzetta CE, Kenner CV. Body-mind-spirit. Philadelphia: J.B. Lippincott Company; 1992.
4. Novak JD, Gowin DB. Learning how to learn. London: Cambridge University Press; 1984.
5. Kolb DA. Experiential learning: Experience as the source of learning and development. NJ: Prentice-Hall; 1984.
6. Dewey J. How we think: A restatement of the relation of reflective thinking to the education process. Boston: Houghton Mifflin Company; 1933.
7. Chickering AW, Gamson ZF. Applying the seven principles for good practice in undergraduate education. San Francisco: Jossey-Bass; 1991.
8. Kinchen EV. Development and Testing of an Instrument to Measure Holistic Attributes of Nurse Practitioner Care. Dissertation, Phd. (Doctoral of Philosophy) Florida: Florida Atlantic University; 2014.
9. Onsri P. The Development of an Instructional Model for Enhancing Brain-Based Learning among Nursing Students of the Royal Thai Army Nursing College. Dissertation, Ed.D. (Education Doctoral Degree) Bangkok: Faculty of Graduate Studies, Srinakharinwirot university; 2009. (in Thai).
10. Joyce B, Weil M. Model of teaching. London: Allyn and Bacon; 1996.
11. Taylor B. Technical, practical, and emancipatory reflection for practicing holistically. Journal of Holistic Nursing 2004;22(1):73-84.
12. Wisansoonwong P, Sawangtook S. Learning through reflective practice of nursing students in the delivery room: a qualitative research. Kuakarun Journal of Nursing 2015;22(2): 57-70. (in Thai).